

Міщенко Оксана Вікторівна,

*кандидат педагогічних наук, провідний науковий співробітник
відділу навчання української мови та літератури,
Інституту педагогіки НАПН України,
mksenja1810@gmail.com*

РОЗВИТОК ЧИТАЦЬКОГО ІНТЕРЕСУ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Проблема стрімкого падіння читацької активності сучасного учнівства та зниження їхнього інтересу до української літератури набуває особливої значимості та викликає неабияку стурбованість в освітній сфері. Серед основних об'єктивних і суб'єктивних *суперечностей*, які зумовлюють актуальність означеної проблеми, виділимо такі:

– поширення пріоритетних для цифрового покоління аудіовізуальних засобів отримання інформації: сучасні діти більше дивляться й слухають, а якщо читають, то, по-перше, надають перевагу електронним носіям, а не паперовим, літературі нон-фікшн, а не художній; по-друге, надають перевагу не тим творам, що популяризує старше покоління, а які відповідають сучасним викликам суспільства;

– наростання розбіжностей між уподобаннями учнівства та нормативним читанням: хоч класична література знаходиться над часом, однак більшість програмових художніх творів українських письменників значно відірвані за змістом від вимог та інтересів сучасного читача: представників покоління Z важко захопити літературою, яка на кілька сторіч віддалена від сьогодення, коли вони цікавляться віртуальною реальністю, створенням 3D-простору, перспективами 3D-друку, конструюванням роботів тощо;

– сприйняття процесу читання передусім як засобу отримання знань та удосконалення умінь, а не як способу відпочинку чи отримання насолоди: художній простір як джерело корисної інформації значно уступає літературі нон-фікшн, якій надають перевагу сучасні діти, а простір їхнього дозвілля займають TV-шоу, кіно, інтерактивні ігри, спілкування в соціальних мережах тощо;

– переорієнтація функцій читання (послаблюється естетична, превалює прагматична): зовнішнє незалежне оцінювання з української літератури хоч і сприяє читацькій активності учнів, однак реалізація вимог до рівня підготовки учнів, які визначені програмою ЗНО, призводять до стандартизації вивчення української літератури, адже учасники освітнього процесу, «аналізуючи художній твір, йдуть не стільки від вдумливого читання, скільки від зовні привнесеного і наперед сформульованого положення, готового висновку, під який підгониться прочитане» [2, с. 222].

З метою подолання зазначених суперечностей необхідно дати відповідь на ряд ключових *запитань*.

Яку літературу обрати для шкільного вивчення? Варто провести дослідження та проаналізувати програми з української літератури з перспективою їх оновлення: по-перше, скоординувати з віковими можливостями й читацькими інтересами учнів; по-друге, урахувати фізичні можливості осягнення та засвоєння інформації дітьми: узгодити кількість художніх творів, які запропоновані для текстуального вивчення, з часом, що необхідний для щоденного читання текстів з української літератури, окрім зарубіжної й навчальної.

Як подавати матеріал вимогливому сучасному поколінню? Проблема читання в сучасному інформаційному суспільстві полягає не лише в тому, які твори запропоновані програмою, а й в тому, як вони вивчаються. Необхідно шукати нові підходи та прийоми оптимізації читацької уваги, виробити такий стиль навчання, який відповідає сучасним викликам суспільства. З метою організації шкільної літературної освіти для дітей покоління Z доцільно обирати такі методи й прийоми, які здатні вплинути на вирішення проблеми читання в сучасному інформаційному суспільстві: залучення школярів до створення сторінок письменників, літературних героїв в соціальних мережах, підтримка онлайн-листувань між ними тощо; створення кейсів письменників чи літературних героїв, які досягли певних успіхів (орієнтація художньої літератури на нон-фікшн); організація інтерактивних зустрічей з письменниками; відвідування видавництв, бібліотек тощо; організація літературних конкурсів, спрямованих на розвиток учнівської літературної творчості, рецензування відомих творів українських авторів; використання відео- та аудіо матеріалів під час навчального процесу; осучаснення засобів навчання української літератури (наприклад, гейміфікація, використанням асоціативних картинок, скрайб-малюнків, мемів, коміксів, сучасної інфорграфіки та ін.) тощо.

Як увести українську літературу в коло читацьких інтересів учнівства? Щоб захопити дітей читанням варто зробити з цього шоу, урахувувати їхнє право на висловлення критичного ставлення до прочитаного; посилити зв'язок між художнім та реальним світом; розкрити в класичній літературі потенціал сучасності; стимулювати до заглиблення в текст твору не лише зовнішніми важелями (бажання успішно скласти зовнішнє незалежне оцінювання, необхідність виконання навчальної програми тощо), а й внутрішніми (розкриття інтриги, передача емоційного фону твору, підтримка читацьких дебатів тощо); анонсувати публікацію нових художніх творів та ініціювати оновлення видань класичної української літератури в сучасному форматі; організувати освітній простір, де передбачено спеціально обладнані місця для читання, полиці для буккроссингу тощо.

Отже, щоб організувати продуктивну співпрацю з сучасними учнями-читачами у процесі навчання української літератури, необхідно врахувати ті особливості, які суттєво відрізняють їх від інших поколінь: не люблять довго читати – надають перевагу малим художнім жанрам; краще засвоюють інформацію через візуальні образи – обирають ті книги, які вирізняються яскравістю, інтерактивністю, якісною поліграфією тощо; орієнтуються спершу на функціональність – втрачають інтерес до художньої літератури як засобу отримання інформації, цікавляться літературою нон-фікшн; цінують свободу думки як реакцію на прочитаний твір – не приймають нав'язаних шаблонів; можуть одночасно схоплювати різну інформацію, швидко перемикаючи увагу – вважають продуктивним інтегрований підхід до навчання.

Список використаної літератури

1. Мірошникова А. Головні риси сучасних школярів та як їх спрямувати в корисне русло [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://osvitoria.media/opinions/yak-vchytelyam-rozumentysya-z-tsyfrovym-pokolinnjam-ditej-porady-psyhologa/>
2. Пасічник Є. А. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах: Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти. Київ: Ленвіт, 2000. 384 с.
3. Солдатова Г. Покоління Z : психолог розповіла, як Інтернет змінив сучасних дітей [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ukr.media/science/272956/>.